

4685

SOCIAAL-DEMOKRATIE EN REVISIONISME

DOOR

H. GORTER

UITGAVE
VAN DE
SOCIAAL-DEMOKRATISCHE PARTIJ
WIJTTENBACHSTRAAT 13, AMSTERDAM
1909

I N H O U D.

	Pag.
I. Het doel van dit geschrift	3
II. Wat beteekenen de woorden Marxisme en Revisionisme?	7
III. De eerste praktische Geschillen in de Nederlandsche Sociaal-Demokratie. Het Revisionisme vertoont zich	14
1. De Agrarische Kwestie	14
2. De Schoolkwestie	18
3. De Spoorwegstaking	22
IV. De Nieuwe Periode. Verovering van de Macht door het Revisionisme	27
1. De persoonlijke Politiek	27
2. Het Congres van den Haag	39
3. De Herstemmingen van 1905	44
4. De Strijdwijze van het Revisionisme en het Utrechtsche Kongres	48
V. Het Revisionisme gebruikt zijn Macht. De revisionistische Praktijk	61
1. De blijde verwachtingen	61
2. Het Revisionisme tegen de Marxisten.	72
3. Het Revisionisme vóór de Burgerlijke Democratie	76
<i>a.</i> Het Militarisme	76
<i>b.</i> Het Marxistische Program	82
<i>c.</i> De Wet op het Arbeidskontraat	85
<i>d.</i> De Klasse-Moraal.	96
<i>e.</i> De Werkeloosheid en de Krisissen	101
<i>f.</i> De Algemeene Politiek	109
<i>g.</i> De Tienuren-Dag.	112
<i>h.</i> De verkiezingen van 1909	117
4. Het Revisionisme tegen de Sociaal-Demokratie	119
VI. De Revisionistische Praktijk. Haar resultaat.	128
VII. De Sociaal-Demokratische Partij (S. D. P.)	132

201

34

SOCIAAL-DEMOKRATIE EN REVISIONISME

DOOR

H. GORTER

UITGAVE
VAN DE
SOCIAAL-DEMOKRATISCHE PARTIJ
WIJTTENBACHSTRAAT 13, AMSTERDAM
1909

Sociaaldemokratie en Revisionisme

I

HET DOEL VAN DIT GESCHRIFT.

Nu de groote strooming in de sociaaldemokratie, die men Revisionisme noemt, zich ook in Nederland duidelijker en duidelijker is gaan vertoonen, nu de Revisionisten zelfs de Nederlandsche Sociaaldemocratie hebben verscheurd en er twee partijen zijn ontstaan, nu moet het de taak van hem, die het socialisme lief heeft, zijn, om de Nederlandsche arbeiders met het wezen dier richting bekend te maken, niet zooals vroeger al meermalen geschied is, alleen theoretisch, maar nu vooral uit de praktijk.

Evenals het Anarchisme is het Revisionisme een noodzakelijk doorgangsstadium van die gedeelten der arbeidende klassen, die, in landen met overheerschend klein bedrijf, met veel klein-industrieelen en kleine boeren, zich, door de traag opkomende groot-industrie, maar langzaam ontwikkelen tot de gedachte van organisatie en de taktiek van een om de heerschappij over staat en maatschappij met de bezittende klassen strijdend proletariaat.

De arbeider ontveinze het zich niet: de arbeiders-klasse, hoewel in vergelijking met een vijftig jaren geleden, wonderlijk snel en ver ontwikkeld in denken en organisatie, is toch nog lang niet *algemeen* in beide opgeklommen. Slechts in weinige landen nog is het proletariaat waarlijk krachtig georganiseerd. En van die weinige landen zijn er nog maar zeer enkele, waar het socialistisch denken zoo diep in de geesten en gemoederen is doorgedrongen, dat het ze waarlijk vervult.

Zelfs industrieel zoo ver ontwikkelde landen als Engeland en de Vereenigde Staten dragen nog maar schaars, in vergelijking met hun groote arbeidersbevolking, de socialistische ideeën.

Is het dan wonder, dat Nederland, het landje met zóó veel kleine boeren en burgers, waar de arbeiders in de meeste plaatsen zoo gemengd zijn met dezen, of ten minste voor zéér kort nog waren, waar de industrie veelal nog zoo klein is, waar geen groote onoverzienbare massa's metaalbewerkers, kolendelvers of wevers en spinners zijn, — is het wonder, dat de socialistische gedachte ook hier maar langzaam doordringt, en, waar ze doordringt, telkens nog vreemde vormen aanneemt, vormen, waarin zij de overwinning op het kapitalisme niet behalen kan?

Neen, dit is geenszins wonderlijk. Wonderlijk zou het zijn, als wij geen anarchisten van allerlei slag, geen alleen-vakvereenigings-mannen, geen gemeenschappelijk-grondbezitters, geen Revisionisten hadden.

De strijd om de macht in staat en maatschappij kan slechts door de arbeiders uitgevochten worden met de kapitalisten, als de industrie, het transportwezen en de handel — misschien ook een deel van den landbouw — zich zóóver hebben ontwikkeld, dat de maatschappij, die op gemeenschappelijke voortbrenging berust, bestaan kan. Dan eerst is ook het proletariaat in zóó grooten getale aanwezig, en, door het grootbedrijf, in staat gesteld zich zoo geweldig en machtig te organiseeren, dat het met vertrouwen zoowel den strijd om de oppermacht, als het stichten van een socialistische gemeenschap aanvaarden kan.

Zoolang het proletariaat daar nog zóóver van verwijderd is, als hier, zal het telkens en telkens nog, in grootere of kleinere groepen, wegen inslaan, die in zijn ontwikkelingsgang misschien wel noodzakelijk zijn, maar die toch niet voeren naar het doel.

Zulk een weg is het Revisionisme.

Evenals het Anarchisme in zijn verschillende gedaanten de arbeiders afbrengt van hun taak, de overerving der maatschappij, — al zijn de anarchisten ook zonder twijfel menschen die een maatschappij zonder loondienst begeeren, — evenals de anarchisten *in der*

daad, met hun taktiek, de arbeiders langer in de loonslavernij en onder de macht der bourgeoisie houden — al bedoelen zij dit zeker niet, — zoo brengt ook het Revisionisme de proletariërs af van hun grooten strijd en hun groote doel, en houdt het ze langer onder de macht der bourgeoisie door zijn taktiek, — al is het ideaal der revisionistische sociaaldemokraten zonder twijfel ook het socialisme, en al bedoelen zij een dergelijk resultaat, als vertraging van den strijd en verburgerlijking der arbeiders en verschuiving van het doel, zelf niet.

Dit aan de arbeiders van Nederland duidelijk te maken, hen voor het gevaar, dat in het Revisionisme ligt te waarschuwen, zooals wij dit vroeger voor het gevaar van het Anarchisme hebben gedaan, dat is het doel van dit geschrift.

Wij zullen trachten dit weer zoo duidelijk en eenvoudig mogelijk te doen. Vele Nederlandsche arbeiders staan, door de oorzaken die wij boven schetsten, nog aan het begin van hun bevrijding. Zij zijn als kinderen die beginnen te loopen, of als jonge menschen die voor het eerst zelfstandig worden. Eenvoud en klaarheid en precisie is, om, wat gezegd wordt, te doen begrijpen, noodig.

Het spreekt ook van zelf, dat wij zonder den minsten haat tegen de Revisionisten zullen schrijven. Niet alleen bederft die het heldere begrip zoowel van schrijver als lezers, maar er schuilt, hoewel wij zelf tegenstanders van het Revisionisme zijn, ook niet de minste haat tegen de Revisionisten in ons. Integendeel wij kunnen zeer goed begrijpen, hoe zij, ook als zij vroeger anders waren, door de Hollandsche toestanden, de Hollandsche werkelijkheid, waar zij meer en meer mee in aanraking kwamen, door de Hollandsche politiek, meer en meer anders zijn gaan denken, en in een meer of minder gedeeltelijke verzoening met de bourgeoisie een middel zijn gaan zien om de arbeidersklasse verder te brengen.

Maar dat neemt niet weg, dat het Revisionisme als stelsel van taktiek in den klassenstrijd even door en door verderfelijik is, en, als het zich uitleeft, even doodend voor de sociaaldemokratie, als het Anarchisme.

Daarom gaat de strijd. Om de taktiek in den klassenstrijd, die gevoerd wordt om het socialisme te bereiken.

De Marxistische of de Revisionistische taktiek? Welke is de beste? Op die vraag zullen wij antwoord geven.

Nu ware het zeker zeer wenschelijk, dat wij aan ons betoog lieten voorafgaan eene theoretische bespreking, waarin wij *in het algemeen* de redenen aantoonden, waarom de Marxistische taktiek de beste is.

Wij zouden dan met cijfers en statistieken moeten bewijzen, dat de klassenstrijd zich verscherpt, en dat uit de economische toestanden der klassen en uit het zich ontwikkelend kapitalistisch productiestelsel volgt, dat de arbeiders alleen door onverzoenlijken strijd hun doel, de socialistische maatschappij, kunnen bereiken.

Maar wanneer wij dit deden, zou dit boekje veel te groot worden.

Daarom verwijzen wij voor de theoretische uiteenzetting van het onderwerp naar de brochure „Marxisme en Revisionisme” van A. Pannekoek, en voor de economische gegevens, die bewijzen, dat de klassenstrijd scherper wordt, naar de brochure „De grondslagen der Sociaal-Demokratie” van schrijver dezes, die, omgewerkt naar de nieuwste gegevens, en met het oog op de nieuwe verhoudingen in de Hollandsche sociaaldemokratie, spoedig in dezelfde uitgave als dit geschrift, verschijnt.

Wij zullen nu slechts trachten het Revisionisme te doen begrijpen door voor den lezer den strijd, die in de S. D. A. P. tusschen de twee richtingen heeft gebrand, te schetsen. Wij zullen dan alleen voorbeelden uit het buitenland aanhalen, als dit voor de verheldering van die uit het eigen land noodig is, en als zij de gevolgen, waartoe de revisionistische taktiek noodzakelijk komen moet, duidelijker toonen dan de binnenlandsche dit doen. Dat wij alleen binnenlandsche voorbeelden gebruiken, heeft dan niet alleen dit voordeel, dat nu vele lezers hiervan reeds eenigszins op de hoogte zijn en dus nog beter zien wat bedoeld wordt, maar ook nog dit andere, dat wij door hun uiteenzetting veel beter en eerder de Hollandsche arbeiders zullen overtuigen van het juiste der Marxistische, het verkeerde der

revisionistische taktiek. Het verre blijft toch altijd eenigszins vreemd en ontoepasselijk, de binnenlandsche klassenstrijd, en de wijze waarop hij gevoerd wordt, is voor elken proletariër van onmiddellijk belang.

II

WAT BETEKENEN DE WOORDEN MARXISME EN REVISIONISME?

Hoewel wij, zooals wij zeiden, het wezen van het Revisionisme en dus ook de tegenstelling tusschen de beide stroomingen in de sociaal-democratie, in de eerste plaats, vooral, zouden beschrijven door de praktijk, en nog wel door den bepaalden strijd in Holland, moeten wij toch wel enkele woorden laten voorafgaan over de beteekenis der namen, die de beide stroomingen dragen.

Het Marxisme draagt zijn naam naar onzen grooten voorvechter Marx. Marx' levenswerk is geweest het zoeken naar en het doorgronden van het wezen van het kapitalisme. Bij zijn onderzoek heeft hij het wezen der klassen ontdekt. Hij zag, hoe de loonarbeiders het kapitaal maken door een deel van hun arbeid zonder vergoeding aan den bezitter te geven. Hij heeft geleerd, hoe de klasse der loonarbeiders door de ontwikkeling der productiekrachten NOODZAKELIJK een andere productiewijze MOET willen, en hoe zij bij de pogingen om dien wil uit te voeren, te verwezenlijken, in strijd moet komen met hen, die bij de oude productiewijze, de kapitalistische, belang hebben.

Die theoretische ontdekkingen heeft Marx in de praktijk omgezet. Zijn leer is tevens daad, is tevens strijd. Hij zeide niet alleen: het kapitaal ontstaat door onbetaalden arbeid, maar ook: proletariërs aller landen vereenigt u om dezen grondslag der maatschappij te vernietigen.

En evenals hij theoretisch gevonden had, dat de tegenstelling der niet-bezittenden tegen de bezittenden een *onoverbrugbare* was, immers gelegen niet in den kwaden

wil der menschen, maar in het historisch gegroeide wezen der dingen, in het voortbrengingsproces, — zoo meende hij ook, dat alleen door *onverzoenlijken* strijd van de proletariërs tegen de kapitalisten die tegenstelling kon worden weggenomen.

Marxisme is het geloof in die theorie en in dien strijd. Marxisten worden genoemd zij, die meenen, dat die theorie over het ontstaan van kapitaal en over de scheiding der klassen de juiste is, en dat deze wijze van den klassenstrijd te voeren de juiste is.

Begrip van de onverzoenlijke tegenstelling tusschen proletariaat en bezittende klassen, begrip van de oplossing van den strijd alleen door de *overmacht* van het proletariaat, — en niet alleen *geloof* daarin, want ach, het geloof is goedkoop, als in de kerk, — maar het handelen naar dat geloof, het voeren van den strijd tegen de kapitalisten vooral, volgens dat geloof, volgens dat begrip, dat is Marxisme.

Het beginselprogram van alle sociaaldemocratische partijen, zoover wij ze kennen, is, tot nu toe althans, volgens dit weten, volgens dit geloof samengesteld. Het beginselprogram van alle partijen is, tot nu toe althans, Marxistisch.

Om dit te bewijzen laten wij het grootste deel van het Hollandsche program der S. D. A. P., dat tot nog toe, hoewel de Revisionisten het willen veranderen, niet veranderd is, hier volgen. Het is ook het program der nieuwe partij, der S. D. P., en deze zal het, wel misschien in enkele onderdeelen, maar niet in zijn algemeenen geest willen herzien.

Hier is dit program. Wij cursiveeren die zinsneden, die zijn Marxistisch karakter, voor zoover wij het hier op het oog hebben, bijzonder doen uitkomen.

De ontwikkeling der maatschappij heeft geleid tot de kapitalistische voortbrengingswijze, waarbij de grond en de andere arbeidsmiddelen zich bevinden in handen van enkele personen, *tegenover welke zich de klasse heeft gevormd van hen, die, van alle bezit ontbloot, totaal van de bezittende klasse afhankelijk zijn.*

Deze kapitalistische voortbrengingswijze heeft ten gevolge, *dat de bezittende klasse zich steeds meer en meer verrijkt ten koste der niet-bezitters, wier armoede toeneemt met hun groeiend aantal en die worden vermeerderd met die leden van den*

ondergaanden middenstand, welke door de onmogelijkheid om de concurrentie tegen het groot kapitaal vol te houden, hun klein bezit hebben verloren en tot proletariërs zijn gemaakt.

Toenemende werkeloosheid tegenover overmatig lange arbeidsdagen; gebrek aan koopkracht bij de massa, waardoor de ontzaglijke vermeerdering van het maatschappelijk arbeidsvermogen haar niet ten goede komt, en de snelle opeenvolging van crisissen en faillissementen bewijzen, dat onder het stelsel der bestaande particuliere voortbrengingswijze de menschheid de productie niet meer kan beheerschen.

Nevens deze teekenen van ondergang der bestaande voortbrengingswijze voeren de noodzakelijkheid om de machinerie op groote schaal in exploitatie te brengen, de snelle samentrekking van alle arbeidsmiddelen in handen van een steeds kleiner wordend getal personen en de vereeniging van dezen tot alle concurrentie doodende maatschappijen (trusts enz.) noodwendig tot de maatschappelijke organisatie der voortbrenging (socialistische maatschappij).

Onder den invloed der oeconomische revolutie heeft een deel van het proletariaat zich vereenigd met het doel, om de totstandkoming der socialistische voortbrengingswijze te bevorderen.

Bij dit streven stuit het op den tegenstand der bezittende klasse, die hierbij gebruik maakt van de staatsmacht om het bestaande oeconomische stelsel te handhaven, waarbij zij steunt op dat gedeelte van het proletariaat, dat nog niet tot bewustheid van zijne taak als revolutionaire klasse is gekomen.

Hieruit heeft zich de klassenstrijd ontwikkeld, die zich zoowel openbaart in den strijd eener zelfstandige arbeiderspartij om de politieke macht en ter opwekking van het klassebewustzijn bij de arbeiders, als in den strijd der vakvereenigingen tegen de patroons ter verkrijging van verbeterde arbeidsvoorwaarden.

Het is de internationale sociaaldemocratie, waarin de arbeiders der geheele wereld, die tot bewustzijn van hunne taak in den klassenstrijd zijn gekomen, zich hebben georganiseerd.

De sociaaldemocratische arbeiderspartij in Nederland stelt zich ten doel, ook het Nederlandsche proletariaat te doen deelnemen aan dien internationalen strijd der arbeidende klasse.

Zij wil daarbij zooveel mogelijk elke oeconomische of politieke beweging der arbeiders ter verkrijging van betere levensvoorwaarden zoodanig ondersteunen, dat daardoor hun klassebewustzijn wordt opgewekt en hunne macht tegenover de bezittende klasse wordt versterkt.

Zoolang het den arbeiders nog niet mogelijk is de staatsmacht in handen te nemen, zal zij trachten, alle politieke rechten te veroveren, en deze te gebruiken, zoowel om het geheele proletariaat in den klassenstrijd te organiseeren, als om invloed te verkrijgen op de wetgeving ter invoering van onmiddellijke verbeteringen in den toestand der niet bezittende klasse en ter bespoediging der oeconomische revolutie.

Ieder lezer ziet het onverzoenlijk karakter van dit program. Het is zonder twijfel Marxistisch.

Uitdrukkelijk staat er de onverzoenlijke Marxistische theorie: De klasse van alle bezit ontbloomt tegenover de bezitters van den grond en de arbeidsmiddelen. De bezitters steeds rijker, de niet-bezitters afnemend in welvaart, in aantal steeds toenemend. De toenemende ellende, bewijs, dat het stelsel niet kan blijven bestaan. Dat is alles Marxistische theorie. Maar niet minder is wat volgt de onverzoenlijke Marxistische daad: *de strijd om de staatsmacht*, het sterkste bolwerk der kapitalisten, *als allesbeheerschend doel der arbeiders*, en, vooral niet minder: *elke beweging zóó te voeren, dat het klassebewustzijn van elk arbeider wordt gewekt*.

Uitdrukkelijk staat de strijd om de staatsmacht en de opwekking van het klassebewustzijn vóóran, de verbeterde arbeidsvoorwaarden door de vakvereniging op de tweede plaats; en uitdrukkelijk staat nogmaals het klassebewustzijn en de macht tegenover de bezittende klassen en de organisatie van het geheele proletariaat in den klassenstrijd vóóran, en komt daarna, als laatste punt, de onmiddellijke verbetering in het lot der arbeidende klasse.

Wij zullen in dit geschrift nog vaak de gelegenheid hebben er op te wijzen, dat de Marxisten deze hoofdzaken van dit program ook, als zijnde geheel in hun geest, willen handhaven, — de Revisionisten het willen verlaten of er van afwijken.

Marxisme wil dus zeggen het voeren van den strijd zóó, dat bij elke handeling het socialistisch klassebewustzijn wordt gewekt, en dat de gedachte aan de onverzoenlijke tegenstelling, die onder het kapitalisme tusschen proletariërs en bezitters bestaat, bij de proletariërs opkomt, wakker blijft, sterker wordt.

Wat is nu het Revisionisme?

Het is iets meer dan tien jaren geleden, dat de twijfel aan de juistheid van de theorieën van Marx en van de strijdwijze, die uit zijn verschillende theorieën voortkomt, een vasteren vorm aannam. Het was vooral Eduard Bernstein, die trachtte dien twijfel in den vorm van

nieuwe theorieën te brengen. Dit gelukte hem evenwel niet: tot een nieuw stelsel kon hij niet komen, het bleef bij eenige uitingen van twijfel, het opperen van eenige bezwaren, het aanvoeren van enkele statistieken en cijfers tegen onderdeelen der Marxistische leer. Gegevens en bezwaren, die gewoonlijk gemakkelijk werden weerlegd. Tot nu toe kan men zeggen, dat het daarbij gebleven is; twijfel hier, twijfel ginds, maar in de plaats van het oude Marxistische gebouw, geen nieuw. En tegenover dien twijfel, steeds meer en grootere nieuwe gegevens, die het gebouw van Marx versterken. 1)

Het is hier niet de plaats om op de theorieën der Revisionisten in te gaan. In het algemeen beteekenen zij zeer weinig, en in Holland zoo goed als niets. Des te meer is het noodig hun praktijk te beschouwen. Want hierin is hun beteekenis en hun invloed veel grooter.

De Revisionisten wilden de leer en de praktijk der Marxisten *herzien*. Revidere is het Latijnsche woord, dat herzien beteekent. De herziening der theorie van Marx leverde niet veel op, maar die der praktijk lokte zóó velen aan, dat men nu Revisionisten vindt in alle landen, en dat het Marxisme zoowel in den vak- als in den politieken strijd is doorgedrongen en overal een belangrijke plaats inneemt.

Wat herzag het Revisionisme nu in de praktijk?

Het herzag de praktijk van den onverzoenlijken strijd tegen het kapitalisme, zooals die uit de leer van Marx volgt. Het kon die leer zelve niet herzien. De concentratie van het kapitaal, het steeds toenemend aantal der bezitloozen, de aldoor grooter wordende maatschappelijke ellende, de verscherping van den klassenstrijd, de beheersching van den menschelijken geest

1) Men zie ook hiervoor binnen kort de nieuwe editie van „De grondslagen der Sociaal-Demokratie”, door H. Gorter, — Wie van de theorie der Revisionisten meer wil weten, leze Bernstein zelf en het boek van Kautsky tegen hem in de Hollandsche vertaling. Men zie ook in de „Nieuwe Tijd” van de laatste jaren de bestrijding van prof. Treub, en de artikelen tegen de beschouwingen van W. H. Vliegen door Saks en Van der Goes. Ook de revisionistische brochure „Theorie en Beweging” door P. J. Troelstra en de bestrijding daarvan door F. van der Goes.

door het maatschappelijk zijn, het Revisionisme knaagde er wel aan, maar de harde schaal hield den heerlijken kern van het Marxisme ongedeerd. Maar, zonder nieuwe theorie, in de praktijk van het Marxisme zette het Revisionisme diep de tanden, en het wist die praktijk, juist in zijn onverzoenlijkheid, hier en daar (zooals in Frankrijk) zelfs tijdelijk te vernietigen.

De herziening der praktijk kwam op dezen nieuwen niet-Marxistischen regel neer: Voer den klassenstrijd *niet* meer onverzoenlijk, strijd *niet* altijd zoo dat ge de verovering der staatsmacht en het socialisme vóórop stelt, strijd *niet* altijd zoo dat het klassebewustzijn der arbeiders wordt opgewekt, maar . . . richt uw actie zoo in, dat ge aan de burgerlijke klasse niet te veel aanstoot geeft, houd uw eigenlijke bedoelingen op den achtergrond, verwacht niet alles van uw eigen kracht, doch ook iets, en zelfs veel, van de bourgeoisie en vooral van de burgerlijke democratie, ondersteun die, sluit compromissen met haar, verwerp niet principieel haar begrotingen maar ga in haar ministeries, als ge er een onmiddellijk voordeel in ziet. Doe dit alles ook al wordt het klassebewustzijn van de arbeiders geschaad. Want . . . het onmiddellijk voordeel, dat ge met uw toegeven behaalt, is meer waard dan het toenemen van het revolutionair bewustzijn.

Men voelt het: hier is *Herziening* aan het woord. Hier is wel geen theorie, waaruit, zooals bij Marx, de praktijk volgt, die met de theorie een geheel is; hier ontbreekt een leer, maar de praktijk is er. En wel een geheel andere dan de Marxistische.

Niet de onverzoenlijke meer, die het klassebewustzijn en het socialisme vóórop zet, zooals het Hollandsche program dat wij mededeelden. Niet eerst, als hoofdzaak, de klassenstrijd om de staatsmacht en ter opwekking van het klassebewustzijn de taak der Arbeiderspartij. Niet, zooals dáár, nogmaals als hoofdzaak herhaald, dat de strijd om elke verbetering zóó moet worden gevoerd, dat, in de eerste plaats, en om het socialisme en om de hervorming te bereiken, het klassebewustzijn en de macht wordt versterkt, en eerst daarna, en daardoor, als tweede, de levensstandaard wordt vergroot, — niet, zooals daar, ten derde male herhaald, dat de organisatie

van het proletariaat eerste en voornaamste is, en eerst daarna en daardoor moet komen, en het best komt, invloed op de wetgeving ter invoering van onmiddellijke verbeteringen. — Neen, anders, geheel anders. Het onmiddellijk voordeel hoofddoel.

Er is geen revisionistische leer, en er is nog geen revisionistisch program, waaruit wij de waarheid, dat dit de praktijk der Revisionisten is, kunnen bewijzen. De Revisionisten tooien zich nog altijd met de Marxistische programs, en zij verbergen gewoonlijk hun afwijken van de Marxistische taktiek door gebruik van de Marxistische leer met den mond. Het is alsof zij zich eigenlijk schamen daarvan af te wijken. Dus daaruit kunnen wij hun praktijk niet zwart op wit laten zien. Maar de praktijk, de taktiek die zij met hun daden volgen, die ligt ook in Holland nu al open genoeg voor ons, dat wij aan de arbeiders, die ons lezen, duidelijk kunnen maken, dat het verschil, wat wij hier tusschen Marxisme en Revisionisme schetsten, werkelijk het feitelijk bestaande verschil is.

Marxisme beteekent dus: onverzoenlijke strijd tegen de kapitalisten, met het socialisme en de opwekking van het klassebewustzijn vóórop, de hervorming, *als noodzakelijk gevolg hiervan*, er na; de Herziening, het Revisionisme beteekent: de onmiddellijke hervorming vóórop, hoe zij ook verkregen wordt, als het moet zonder opwekking van het klassebewustzijn, als het moet met verwaarloozing van het socialistisch einddoel 1).

Dat dit het onderscheid is, en wat uit dit onderscheid van taktiek in de praktijk voortvloeit, willen wij nu met de geschiedenis der Hollandsche Sociaal-demokratie en haar scheuring, duidelijk maken.

1) Wij zullen verder in dit geschrift aantonen, dat de verwaarloozing van het socialisme en van het wekken van het klassebewustzijn op den duur veroorzaakt, dat er geen verbeteringen komen. Dat dus het Revisionisme, behalve dat het de arbeiders niet tot socialisten maakt, ook zijn eigen doel, de hervormingen, niet bereikt.

III.

DE EERSTE PRAKTISCHE GESCHILLEN IN DE NEDERLANDSCHE SOCIAALDEMOCRATIE. HET REVISIONISME VERTOONT ZICH.

I. De Agrarische Kwestie

Op bijzonder heldere en overtuigende wijze komt het verschil tusschen Revisionisme en Marxisme aan den dag in den eersten strijd, dien de beide groote richtingen in Holland tegen elkaar voerden. Die eerste strijd liep over het landbouwprogram der sociaal-democratische arbeiderspartij.

In dat program kwamen twee voorname punten voor, die tegen het onverzoenlijk voeren van den klassenstrijd, tegen de bevordering van het socialisme en het klassebewustzijn ingaan.

Het waren de volgende:

De S. D. A. P. eischte: 1°. dat door de pachters alleen pacht zou behoeven te worden betaald van de netto opbrengst van het bedrijf;

2°. dat tegen matigen prijs door de gemeenten grond en bedrijfsmateriaal zou worden in gebruik gegeven aan landarbeiders, om hun een zelfstandig bestaan te verschaffen.

Elk arbeider, die maatschappelijk heeft leeren denken, zal zien, dat het kwijtschelden (van staatswege) aan de pachters van hun pacht een reaktionaire maatregel is. Wanneer het werkelijk geschiedde, dat de pachters alleen pacht zouden betalen, als er, na aftrek van alles wat zij zelf behoeven, nog winst overbleef, dan zouden de pachters niet geprikkeld worden om hun bedrijf tot het uiterste van productie te brengen, en het kapitaal in de handen der groote grondheeren zou dood kapitaal zijn, dat zich niet door jaarlijksche toevoeging der pacht ontwikkelt. De pachter zou zoo beschermd zijn, dat zijn bestaan vereeuwigd genoemd mocht worden. Nu eischt juist de ontwikkeling naar het socialisme, dat het kapitaal steeds sterker wordt en de productie aldoor beter. Zonder den vooruitgang van die beide *kan* het socialisme niet komen. De

S. D. A. P. had dus een punt op haar program, dat de ontwikkeling naar het socialisme tegenhield.

Bovendien is de eisch, behalve tegen de richting der ontwikkeling ingaand, ook onuitvoerbaar. Hij paait de pachters met iets, dat onder het kapitalisme niet bereikt worden kan. Want nooit zullen zij, die onder het kapitalisme de macht hebben, hem toestaan.

Hij moet dus waarlijk reaktionair genoemd worden. Want bij reaktionaire maatregelen gaat dit altijd samen: ze zijn onwenschelijk, omdat ze de maatschappelijke ontwikkeling terug willen draaien; en daardoor juist zijn ze ook onuitvoerbaar, en stuiten op de werkelijke machtsverhoudingen af. Onwenschelijk en onuitvoerbaar houden ze dan, als ze toch gepropageerd worden, het ééne tegen, dat alleen wél verbetering brengt: de bewustwording van de noodzakelijkheid van het socialisme.

Aan de pachters beloven wat onuitvoerbaar en onwenschelijk is, is ten slotte iets, dat niet alleen het socialisme schaadt, maar ook hen zelf. Het geluk en de welvaart, die wij hun beloven, zouden toch niet komen, — en de eenige werkelijke uitredding der pachters, het socialisme, zou zijn vertraagd.

En niet minder gelden deze bezwaren van het andere punt: de uitgifte van grond aan landarbeiders. In kleine stukjes zou de gemeente haar grond verbrokkelen, talrijke kleine pachters zouden ontstaan, die met alle middelen kleine bazen zouden zien te worden, arbeiders zouden gaan uitbuiten, als zij konden, en andere belangen zouden krijgen dan de arbeiders. Het klein bedrijf zou zich ontwikkelen door toedoen van de arbeiderspartij, terwijl toch een der voorwaarden voor het socialisme de ontwikkeling van het grootbedrijf is! En de kleine boer, in den kapitalistischen concurrentiestrijd gebracht, zou zich afbeulen, zooals alleen een kleine boer het doet, . . . door ons toedoen.

Twee reaktionaire programpunten dus, die niet vóór het socialisme, maar er tegen werken.

Daarom verklaarde schrijver dezes, Marxist, zich er tegen en stelde opheffing van die punten voor.

Troelstra ijverde heftig vóór hun bewaard blijven, o.a. met deze woorden, die het karakter van het

Revisionisme voor u, lezers, dadelijk ten duidelijkste zullen doen uitkomen. Henriette Roland Holst had geschreven: „zeker, er zijn op het platteland nog wel arbeiders, die meenen dat hun ziel en zaligheid van het hebben van een klein stukje land afhangt. Maar dat mogen wij niet aankweken, want dan zouden wij een klasse van menschen vermeerderen, die geen sociaaldemocraten kunnen zijn. Wij moeten juist in die menschen de hoop wekken, dat alleen de sociaaldemocratie hun een gelukkig leven kan brengen”. Hierop nu schreef Troelstra („Het Volk” van 12 April 1901):

„Heel goed gezegd; uitstekend zuiver op de graat maar toch. . . .

Die arbeiders, zoo weinig thuis in het Marxisme, hebben des winters honger als zij op eigen of gehuurden grond geen aardappels hebben verbouwd.

Ik stel me mevrouw Holst voor, tot die menschen betoogende dat het toch heel dom is zoo hun ziel en zaligheid op een stukje grond te zetten, want dat alleen het socialisme . . . enz. enz.

Zorgt dat zij den grond op de voordeeligste wijze in gebruik krijgen, *zoo mogelijk* coöperatief *leeren* bebouwen — maar zorgt *in elk geval* dat zij hem *hebben*, want daarop komt het voor hen het eerst aan.

Eene arbeiderspartij, die ter wille van theoretische overwegingen een deel der arbeidersklasse, dat haar hulp noodig heeft, in zijn benauwdheid en ellende, met hoop op het socialisme afscheept, zal zeker weinig kans hebben, die arbeiders voor hare beginselen ontvankelijk te maken! . . .

„Wij hebben te doen, wat *noodig* is, om de ellende der menschen te verzachten, — *kan* het, op eene wijze, die tevens hunne gedachten in onze richting stuurt, — kan dat *niet*, dan toch en in elk geval, omdat wij niet een klikje politici, maar het hongerende volk *zelf* moeten zijn, in zijn rechtmatig streven, om zich reeds thans, op den bodem der huidige maatschappij van het noodige te voorzien”. . . .

„Zelfs een partijgenoot-arbeider had verklaard: „Och, als we maar grond hadden!” zei mevrouw Holst op het kongres, blijkbaar verwonderd over zoo weinig inzicht.

Ik zeg haar: *zorg dat hij grond bezit; hoe* hij hem bewerken zal, dat komt eerst in de tweede plaats aan de orde: *eerst leven, dan de theorie.*”

Men kan zijn eigen oogen niet gelooven, dat een leider van een socialistische partij ooit zoo iets neerschreef, maar het is volkomen naar de regelen der

opportunistische taktiek. Wij zullen de praktijk dier taktiek later dikwijls aantreffen.

En Van Kol zei zeer duidelijk :

„Als Kamerfractie verklaren wij daarvan (van ons landbouwprogram) geen duim breed af te wijken. Aan deze zelfde paragraaf hebben wij onze zege (bij de verkiezingen op het platteland) te danken.”

In deze woorden der beide Revisionisten komen de volgende eigenschappen van het Revisionisme al zeer duidelijk aan het licht:

1°. Men wil niet-proletarische klassen betrekken in den strijd van het proletariaat *door hun dingen te beloven, die aan de ontwikkeling van het socialisme, dus aan het proletariaat nadeelig zijn.*

2°. Men wil door de proletariërs den strijd ook laten voeren *op een wijze, die nadeelig is aan het opwekken van het klassebewustzijn.*

3°. Men spiegelt ook dingen voor, *die niet alleen nadeelig zijn, maar die men ook niet uitvoeren kan.* Men kweekt dus ook nog teleurgestelden.

En waarom doen de Revisionisten dit alles?

Niet dus ter opwekking van het klassebewustzijn, niet dus ter bevordering van het socialisme. Deze worden geschaad! Maar waarom dan? Ter verkrijging van een onmiddellijk voordeel.

Van Kol zegt het: aan dit program hebben wij onze zege te danken.

Troelstra zei het (op het Congres te Utrecht van 1901) als een heerlijk gevolg van dit program: „De meerderheid der socialistische vertegenwoordigers is afgevaardigd door de landbevolking.”

En: kan de arbeider grond krijgen op socialistische wijze, dan zóó; kan het niet, dan toch en in elk geval.

Dus: al gaat een maatregel tegen het socialisme in, al wordt het klassebewustzijn bij het proletariaat tegengehouden, het doet er niet toe, als de partij er maar kamerzetels door krijgt of de landarbeider een lapje grond!

De Marxisten zijn tegen een dergelijke taktiek. Zij willen alleen maatregelen, die het socialisme bevorderen of niet tegenwerken.

De Revisionisten zijn er, na den heftigen tegenstand van Troelstra e. a., toch toe moeten komen, om toe te geven. Ook deze tegenstanders hebben ingezien, dat deze punten uit het program wèg moeten en het congres in Den Haag in 1905 heeft ze weggenomen.

Maar toch leeft ook hier het Revisionisme nog voort. Wij lazen zeer onlangs in eene correspondentie in „Het Volk” uit Friesland, waar door den invloed der kleinboersche omgeving en der socialistische predikanten het Revisionisme steeds sterker wordt, dat in de Friesche gemeente Het Bildt de sociaal-demokratische gemeenteraadsleden hebben voorgesteld, dat de gemeente grond zal koopen om aan arbeiders te verpachten. Het Revisionisme gaat dus zóóver! Ter wille van het onmiddellijk succes (want de slechte gevolgen komen later) wordt zelfs een congresbesluit der eigen partij gebroken. Hiertegen is tot nu toe noch door de kamerfractie, noch door het partijbestuur, noch door het orgaan der S. D. A. P. openlijk geprotesteerd.

Men wil dus toch blijven doorgaan met uitgifte van land aan arbeiders, met het scheppen van een schare kleine ondernemers, die door hun positie en den drang naar eigendom vijanden kunnen worden van het proletariaat en zijn ontwikkeling kunnen tegenhouden. 1)

2. De schoolkwestie

Het landbouw-program is het eerste groote geschilpunt geweest, waarin het wezen van het Revisionisme in Nederland duidelijk aan den dag kwam. Spoedig kwam een tweede: de vraag of de S. D. A. P. bereid zou zijn staatsgeld, subsidie, te geven voor godsdienstige scholen, scholen, waar, nog meer dan op de godsdienstlooze staats-school, de geest der jeugdige arbeiders-kinderen wordt

1) Het voorstel is in dien gemeenteraad met kleine meerderheid verworpen. Men kan er zeker van zijn, dat het in Friesland aan de S. D. A. P. stemmen zal brengen!

Hoe de revisionistische geest in de S. D. A. P. is doorgedrongen moge ook blijken uit het volgende feit: Op meer dan eene vergadering in dit jaar, 1909, werden de bovengenoemde woorden van Troelstra, als schrijver dezes ze citeerde, door de leden der S. D. A. P. luide toegejuicht, ondanks dat, voor eenige jaren, hun eigen partij bij Congresbesluit hun bedoeling had verworpen!

vervuld met gedachten van onderworpenheid en slavernij aan de heerschende klassen.

De Revisionisten (enkele Marxisten waren met hen) waren er vóór het geld toe te staan.

De Marxisten er tegen.

Ik laat hier in hoofdzaak volgen wat ik zelf toen over het vraagstuk schreef („Het Volk” van 20 Febr. 1902). Het geeft het standpunt, dat de Marxisten in het algemeen en de sociaaldemokratische onderwijzers-vereening in het bijzonder toen innamen, en dat de Nieuwe Partij, de S. D. P. nu inneemt, duidelijk weer.

Wij laten weg de bespreking der godsdienstlooze staatlooze bijzondere school. Die is, als algemeene volks-school, voorloopig onmogelijk. Wij spreken nu alleen over wat wij in den actueelen strijd over al of niet subsidie moeten vragen. Deze strijd dwingt ons partij te kiezen tusschen staatsschool en gesubsidieerde secte-school.

En nu is onze gedachtengang deze:

De staatsschool en de gesubsidieerde secte-school oefenen beide dwang uit op de arbeidersklasse. Beide oefenen zij uit den politieken en economischen dwang der bezittende klasse. Maar de gesubsidieerde secte-school meer. Want zij gebruikt het sterke middel van den godsdienst ook.

De gesubsidieerde secte-school is dus schadelijker voor de arbeidende klasse dan de openbare. Daarom zijn wij tegen de eerste, vóór de laatste. Waar de keus is tusschen twee mogelijkheden, kiezen wij de beste.

Wij weigeren alle subsidie en vragen als consequentie de verplichte neutrale staatsschool. Wij doen dit op gronden alleen aan den klassenstrijd ontleend.

De sociaaldemokratie stelt zich ten doel de onteigening der kapitalisten. Om hiertoe te komen wil zij het proletariaat organiseeren tot een vaste, geschoolde, welbewuste massa. Om dit te doen is er één groot middel: de propaganda. De propaganda door het klaar maken van de hoofden en het doen ontbranden in de harten van den klassenstrijd. Die propaganda wordt gevoerd door het duidelijk voorstellen van de ware verhoudingen in en de ware ontwikkeling van de maatschappij.

Die propaganda, en de organisatie die er het gevolg van is, is het hoofddoel, het verreweg belangrijkste doel der partij. Ook van de parlementaire actie.

Wel neemt de partij aan en bevordert ze alle wettelijke maatregelen, die kunnen dienen tot verheffing van het proletariaat, maar deze zijn, door den onwil der bezittende klassen, zoo goed als altijd maar klein en armoedig. Eens in de tien, eens in de twintig jaar wordt iets van betekenis behaald, maar in dienzelfden tijd is de organisatie enorm

in kracht toegenomen. De organisatie van het proletariaat door de propaganda is dus het hoofddoel.

Nu spreekt het, meen ik, vanzelf, en ligt het in het wezen dier propaganda, dat niet alleen het verkondigen van de volkomen waarheid omtrent de klasseverhoudingen het eenige doeltreffende kan zijn, maar bovendien dat er nooit door de partij daden kunnen worden verricht, die in strijd zijn met de verkondiging van den klassenstrijd.

Wanneer men bedenkt, dat het godsdienstig onderwijs op school door de bezittende klassen (en sinds de subsidie, ook door den staat!) wordt gebruikt als middel tot onderdrukking der arbeiders, — wanneer men dan bedenkt, dat de propaganda van den klassenstrijd ook in zich sluit dit overal luide te verkondigen, dan staat het vast, dat, wanneer wij zelf in de kamer millioenen voor dat onderwijs geven, onze daden niet in overeenstemming zijn met onze propaganda.

Aan de propaganda voor onze beginselen wordt dan afbreuk gedaan.

De sociaaldemokratie kan nooit in een maatregel toestemmen, die door de bezittende klassen wordt genomen of gebruikt om de onderdrukking der arbeiders te vergrooten.

Ik weet zeer goed, dat men hiertegen zal zeggen: Juist door de weigering der subsidie wordt de klassenstrijd bemoeilijkt, de geloovige arbeiders komen minder tot de S. D. A. P., het resultaat is: zwakkere klassenstrijd.

Welnu gesteld dan eens, wat niet zal gebeuren, dat de geloovige arbeiders tot ons in massa kwamen, doordat wij ze subsidie gaven. Wat hadden wij dan? Dan hadden wij in onze partij of onder onze kiezers een groot aantal menschen, die het niet met ons eens waren op menig punt. De liefde voor den godsdienst brengt dikwijls met zich angst voor consequenties, vrees voor al te radikale begrippen en maatregelen. Is er niet groote kans, dat wij nieuwe concessies zouden moeten doen? Maken wij door toegeven hier, niet toegeven daar noodzakelijk. Is onze partij zoo sterk, dat zij innerlijke verzwakking dragen kan? Neen, juist dit zou verzwakking zijn van den klassenstrijd. Vasthouden aan ons program, opkomen tegen alles wat den arbeider verdrukt, dit alleen brengt ook de geloovigen ten slotte, maar dan duurzaam, aan onzen kant.

Zulke vragen zijn altijd hun eigen antwoord. Het is niet alleen de principieele, maar ook de opportunistische taktiek die ons verbiedt subsidies te geven.

Nog een enkel woord over de ethische redenen. Troelstra heeft gezegd: ook om ethische redenen, om het beginsel van rechtvaardigheid en moraal kan de S. D. A. P. de staatsmacht niet gebruiken om de gewetens te dwingen. Ik geloof niet, dat dit juist is gezegd. Juist in de gesubsidieerde secte-school worden de gewetens meer gedwongen. N. B. nog wel van kinderen die niet kunnen oordeelen. Het

is niet een der minste verdiensten van het voorstel der S. D. O. V., *dat het een gewetensdwang, door den staat op school uitgeoefend, wegneemt*. Het is dwang om van dwang te bevrijden, om grooter vrijheid te brengen. Dit is de S. D. A. P. waardig, die in art. VII van haar strijd-program van hetzelfde beginsel uitgaat.

Van welken kant wij dus ook de kwestie bezien, wij moeten ons voor de motie der S. D. O. V. verklaren. Om ethische en taktische redenen. Maar bovenal om de reden van principieele taktiek, die de onderwijzers tot in het hart hebben geraakt door te zeggen: de staatsmacht is voor de S. D. A. P. het middel tot bevrijding van het proletariaat, niet tot onderdrukking. Daarom moet de S. D. A. P. zijn tegen de miljoenen die onderdrukken, vóór de neutrale staatsschool, die lang niet geheel, maar toch meer bevrijdend werkt dan de gesubsidieerde secte-school.

Van dit principe hoop ik dat het congres niet zal gaan. Niet met toegeven voert en wint men den klassenstrijd. Niet met toegeven van het schadelijke wint men het proletariaat. Maar men wint en proletariaat en klassenstrijd door, onverzoenlijk, alleen te eischen wat het best, aan te nemen wat goed, en te verwerpen wat slecht is.

Dit waren in hoofdzaak de redenen, die de Marxisten voor hun taktiek aanvoerden.

Maar zij baatten niet. Op het Groninger Congres van 1902 werd een resolutie aangenomen waarin de S. D. A. P. algemeen, verplicht, kosteloos, voldoende lager onderwijs eischt met betaling aller kosten door den staat, maar tevens „constateert, dat een groot deel der arbeidende klasse in Nederland voor zijn kinderen godsdienstig onderwijs eischt, — en het ongewenscht acht het daarin tegen te werken, daar de sociaaldemokratie de eenheid der arbeidende klasse tegen geloovige en ongeloovige kapitalisten op maatschappelijk gebied niet ter wille van theologische geschilpunten heeft te verstoren.”

De resolutie stelt daarom alle mogelijke eischen voor goed onderwijs, maar verklaart zich, als deze vervuld zijn, bereid het staatsgeld ook voor de godsdienstige sekteschool toe te staan.

Duidelijk wordt dus gezegd, dat men om de geloovige arbeiders niet af te stooten miljoenen uit de staatskas wil toestaan aan hen, die door middel van den godsdienst de arbeiders dom en onderworpen houden.

Alle actie, zegt het program, moet in de eerste

plaats de bewustmaking der arbeiders ten doel hebben. Worden de arbeiders bewust van den klassenstrijd en zijn doel, als de arbeiders zelf de heeren helpen de arbeiders in staat van geestelijke slavernij en domheid te houden? Zeker niet.

Het was ter wille van het kleine onmiddellijke voordeel, om arbeiders *nu* niet af te stooten, die anders toch, misschien later, maar beter, tot ons zouden komen, dat men dien maatregel nam.

Zoo zal men eens misschien kunnen zien gebeuren, als de geloovigen maar geld genoeg weten te krijgen voor hun scholen om ze wezenlijk „goed” te maken, dat de S. D. A. P. gedwongen zal zijn dat geld voor die scholen toe te staan! Zoo zal men eens misschien zien gebeuren, dat het geld, zoo noodig voor sociale hervorming, verkwist wordt voor een legio scholen voor sekte zoo en sekte zus!

En het is niet onmogelijk, dat eene klerikale regeering het met de heele of halve hulp der liberalen nog eens zoover brengt.

Het Revisionisme ziet hier weer alleen naar het onmiddellijk voordeel. Het Marxisme zag naar het verdere doel, en stelde den onverzoenlijken klassestrijd, de bewustmaking, en het luide verkondigen van het socialisme als de beste taktiek.

Met deze resolutie had de S. D. A. P. den eersten stap op den weg naar het Revisionisme gedaan: zij beteekende de breuk met het revolutionaire Marxistische program.

3. De Spoorwegstaking

De derde groote kwestie, die het Revisionisme met het Marxisme in botsing bracht, betrof de Spoorweg-Werkstaking van 1903. Hierover kunnen wij kort zijn, omdat hierbij slechts een enkele karaktertrek van het Revisionisme aan den dag komt. Deze evenwel zeer sterk.

De feiten liggen zeker nog elk in het geheugen. Zij waren in hoofdzaak deze:

Na de gelukte eerste staking, had de regeering de dwangwetten tegen eene herhaling gereed gemaakt. Met de organisatie van onderkruipers en met militair

vertoon trachtte zij de arbeiders in bedwang te houden. Door de arbeiders zelf was het Comité van Verweer ingesteld, waarbij de S. D. A. P. was aangesloten. Dit had besloten in het uiterste geval een algemeene staking van spoorweg- en havenarbeiders af te kondigen.

Troelstra, toen hoofdredacteur van „Het Volk”, schreef o. a. ter opwekking en aanmaning van de arbeiders in het algemeen en de leden der S. D. A. P. in het bijzonder („Het Volk” van 3 Februari 1903):

„De heeren die thans in hunne woonkamers, op hunne societeiten of redactie-bureaux, zoo kalm en logisch weten te betoogen, dat de arbeiders allen het kiesrecht niet behooren te verkrijgen, zullen óók eenmaal het kaartenhuis hunner redeneeringen door den sterken adem der arbeiders-organisatie omver zien blazen.

De algemeene werkstaking zal, zoo noodig, ook in ons land de konservatieven tot rede moeten brengen — en zij zal dat doen, daarover valt ondanks de houding der meeste vakvereeningen op dit oogenblik niet te twijfelen.

En nog grooter overwinningen, door middel der werkstaking behaald, bergt de toekomst in haar schoot.”

In een ander artikel (22 Febr. 1903):

„Een deel der arbeiders, de rechten die zij in den strijd voor en met hunne organisatie noodig hebben, bedreigd ziende door de aanranding daarvan door de Regeering, leggen ter afwering daarvan hunne taak in het arbeidsproces neder.

„Wij willen,” zeggen zij, „zelfs den honger trotseeren om althans het eigendomsrecht op ons eigen lijf onverkort te handhaven. Om niet een slaaf of koelie te worden, willen wij ditmaal eens niet uw knecht zijn.”

En nog elders (1 Febr.):

„Als zij (de transportarbeiders) het willen, hebben wij binnen enkele jaren het algemeen kiesrecht; als zij daarvoor blind zijn (n.l. om hun organisatie daarvoor te geven), verkrijgen wij het niet.”

En wederom elders (21 Febr.):

„Arbeiders, kameraden, vrienden, — dit wordt onze vuurdoop.”

Op 27 Febr.:

„Uit dezen strijd, dien alle georganiseerde arbeiders met geestdrift en leeuwenmoed aanvaardden, zal het Nederlandsche proletariaat gelouterd en gesterkt te voorschijn komen.”

En op 28 Febr.:

„Alles gereedhouden, opdat op het eerste woord van het Comité van Verweer een reuzenstaking toone, dat de Nederlandsche arbeider liever ten onder gaat dan zich te laten vertrappen. Thans is het niet anders mogelijk dan hard tegen hard, — deze schurkenstreek dwingt tot alle wettige middelen van verzet en verweer.”

Troelstra zelf was het bovendien geweest, die in de vergadering van 20 Febr. het voorstel had gedaan namens het bestuur der S. D. A. P. om „ter wering van een wet, die de vrijheid van staking aanrandt” den arbeid neer te leggen.

En ook later (10 Maart) schrijft hij nog:

„De beweging door de dwangwetten van Dr. Kuyper onder de arbeiders gewekt, overtreft in kracht en revolutionaire gezindheid alles wat tot heden in de Nederlandsche arbeidersbeweging heeft plaats gehad. De agitatie door het Comité van Verweer op touw gezet slaagt uitmuntend; de meetings der christelijke verraders der arbeiderszaak worden geregeld omgezet in propagandavergaderingen tegen de Regeering; de geest van verzet tegen den aanslag op de vakbeweging groeit overal — *het gaat goed zoo...*

.... De leiders der beweging kunnen thans het aangename besef hebben, dat het niet meer noodig is de massa op te wekken; zij is reeds opgewekt, haar revolutionair instinkt ontwaakte en zij is tot groote dingen in staat....

Zet de vijand zijn moordval voor u open, gij zult er niet in loopen. En tot den uitersten strijd, de werkstaking, zult gij alleen overgaan, als het *moet*, en gij de zekerheid hebt, dat gij uwe vakorganisatie, dat werk van zooveel jaren van moeite en vlijt, niet aan ontbinding en vernietiging ten prooi stelt.... Arbeiders blijft nuchter en waakt.”

Kortom, Troelstra had voortdurend, in overeenstemming met het Comité, waarbij de S. D. A. P. was aangesloten, de arbeiders tot staking, als zij noodig mocht worden, als ze moest gebeuren, aangezet. En plotseling laat hij daarna zijn bekend artikel: „Wat nu?” verschijnen, waarin hij, zonder voorstel of besluit van zijn partij, zonder besluit van het Comité van Verweer, aanraadt de politieke staking tegen de wetten op te geven, en, waar het kan, te staken voor economische eischen. Economische stakingen, die, in dien toestand, tegenover die regeering en die directies, natuurlijk ook politieke stakingen waren geweest en als

zulke door de regeering en de directies zouden zijn bestreden. Wij laten hier alle nadere bespreking van de zaak weg, vast staat, dat deze daad tegen de besluiten en de taktiek der organisatie inging.

Troelstra dacht blijkbaar, dat hij met deze persoonlijke daad van hem de beweging, die naar zijn meening in een slecht spoor ging, in een goed kon krijgen. Hij schreef blijkbaar aan een persoon een macht toe, die een persoon, in de arbeidersbeweging althans, niet hebben kan.

Dit is een kenmerk van het Revisionisme, tegenover het Marxisme. De Marxisten meenen, dat de taktiek der arbeidersbeweging, die zij zich zelf oplegt, niet door één man gewijzigd worden mag. De Revisionisten, dat het individu er buiten kan gaan, en dat hij, door er buiten te gaan, voordeel brengt aan de arbeidersbeweging.

De daad van Troelstra was, in het klein, gelijk aan de daad van die socialisten, in Frankrijk, die, terwijl hun organisaties besloten hebben niet deel te nemen in ministeries, dit toch doen, meenende daarmee het proletariaat van groot voordeel te zijn. Tot nog toe zijn, zooals bekend, die individualistische pogingen van Revisionisten, nog niet goed voor het proletariaat afgevoelen. Zij hebben verwarring veroorzaakt, en de personen, die die proeven namen, hebben niet het proletariaat verder, maar zich zelf buiten het socialisme gebracht.

Zoo heeft ook de poging van T., zijn ingaan tegen de besluiten van zijn partij en het Comité van Verweer, geen licht en voordeel, maar schade en verwarring geschapen.

Dat alléén iets doen, dat naar eigen ideeën (die niet uit de organisatie, haar algemeen karakter en wezen voortkomen) de arbeidersbeweging tot iets dat men persoonlijk wil, drijven en dringen, het persoonlijk zoogenaamde „leiding geven”, dat zullen wij in den loop onzer beschouwingen nog vaak als het karakter van het Revisionisme zien.

Het Revisionisme, — dat niet gelooft in de Marxistische leer, dat alleen die daden slagen, die gedragen en gestuwd worden door de ontwikkeling der ekono-

mische krachten in dingen en menschen, — moet gelooven dat menschen, individuen, wonderen kunnen verrichten, ook al gaan zij tegen die krachten in 1).

De Marxisten zijn, onmiddellijk en later, scherp tegen deze individualistische daad van Troelstra opgekomen. Voor hen was deze geheele actie van de Nederlandsche arbeiders, ja, een misschien te vroege, maar toch ook niet door hen uitgelokte, uiting van kracht, van strijd-lust en wil; een, gegeven de verhoudingen, noodzakelijke strijd, waaraan wij, toen wij ons eenmaal hadden verbonden en verbonden *bleven*, met alle kracht moesten meedoen, en die geen enkele van ons op persoonlijk initiatief, langs onorganisatorischen weg mocht tegenhouden.

Hier, in dit optreden van Revisionisten en Marxisten, ziet men ook weder het groot verschil tusschen hen. De eenen verwachten veel meer van een persoon, die zich als een koning boven de massa verheft, de anderen zien in de kracht van zulk een, voor zoover hij zoo handelt, geen heil. Integendeel, zij meenen, dat zulk een optreden groote schade aan de arbeidersbeweging brengt.

De drie tot nu toe behandelde voorbeelden: de Schoolkwestie, de Agrarische kwestie en de Algemeene Staking geven den lezer al een goed beeld van het verschil tusschen de groote richtingen in de sociaal-democratie.

Bescherming van pachters en geven van grond aan landarbeiders, *ook tegen de ontwikkeling der maatschappij naar het socialisme in. . .*

Bereidwilligheid om sektescholen te steunen, *ook als men weet dat het klassebewustzijn wordt verstikt door die daad. . .*

Persoonlijk optreden *ook tegen het karakter en den*

1) Eens en voor goed wijzen wij er hier op, dat in de woorden en geschriften van Revisionisten dikwijls wel theorieën van Marx te vinden zijn. Maar het is naar hun daden dat men zien moet. En met deze blijken zij niet aan de theorieën van Marx te gelooven of ze niet te achten. Deze opmerking hier moge gelden als waarschuwing voor den lezer tegen het onder Marxistische taal verbergen van revisionistische daden.